

ANDRAGOŠKO SVETOVALNO DELO KOT DEJAVNIK SPODBUJANJA DRUŽBENE VKLJUČENOSTI ODRASLIH

POVZETEK

Pregled andragoškega svetovalnega dela kaže, da je ta dejavnost osredinjena pretežno na informiranje in svetovanje za kariero oz. da deluje v povezavi s trgom delovne sile. V večini evropskih držav je v ospredju svetovalno delo za kariero (career guidance), in še to predvsem za mlade; glede svetovalne pomoči odraslim pri izobraževanju pa še vedno prevladuje mnenje, da gre za »nadstandardno« dejavnost. Ugotovljamo, da kljub različnim deklaracijam, sprejetim aktom in strategijam, tako na nacionalni kot na evropski ravni, sedanje možnosti informiranja in svetovanja ne zagotavljajo toliko enakega dostopa za različne ciljne skupine, kolikor bi bilo potrebno. Čeprav je andragoška svetovalna dejavnost (educational guidance/and counselling) v Sloveniji v primerjavi z mnogimi drugimi evropskimi državami sorazmerno dobro razvita, je to v izobraževalni politiki še vedno marginalno področje izobraževanja (odraslih), saj je še vedno sistemsko, posledično pa tudi finančno neurejeno. Kot v mnogih evropskih državah tudi pri nas zaznavamo razhajanje med političnimi izhodišči, zapisanimi v različnih dokumentih, in resničnim stanjem.

Ključne besede: svetovalno delo, kariera, izobraževanje in učenje, odrasli

V politiki, v kateri imajo pomembno vlogo institucije, kot so OECD, Evropska unija in druge, se pozornost namenja predvsem informiranju, nasvetovanju in svetovanju za kariero. Ob tem se sprašujemo, ali potrebujemo tudi andragoško svetovalno dejavnost, namenjeno vsem odraslim, ki potrebujejo pomoč pri svojem izobraževanju in učenju, in takšno, ki bi bila dostopna odraslim v njihovem lokalnem okolju, na »nevtralnem« terenu (zunaj okvira zavoda za zaposlovanje, šole ipd.), ter bi delovala neodvisno od svetovalnih središč za razvoj kariere. Izhajamo iz teze, da imajo odrasli pri učenju in izobraževanju različne cilje in se

odločajo za izobraževanje v vseh življenjskih obdobjih, kar je izhodišče za pestro ponudbo različnih oblik informiranja in svetovanja.

POMEN ANDRAGOŠKEGA SVETOVALNEGA DELA PRI ZAGOTAVLJANJU MOŽNOSTI IZOBRAŽEVANJA IN UČENJA ODRASLIH

Izobraževanje odraslih lahko poteka tako v institucijah za izobraževanje odraslih in mladih, pa tudi na drugih mestih in v drugih institucijah, ki niso izrecno namenjene izobraževanju,

kot so npr. delovne organizacije, prostovoljske organizacije, knjižnice, društva, bolnišnice, različni domovi in še marsikje druge. Ta pestrost izhaja iz raznolikih potreb odraslih v različnih življenjskih obdobjih, temelji na njihovih interesih, povezanih z vsakdanjim življenjem in delom, izhaja iz potrebe po reševanju problemov in delovanju posameznika v družbeni skupnosti. Tudi cilji izobraževanja odraslih skladno s tem niso enoznačni, temveč jih lahko razvrstimo vsaj v štiri sklope.

1. Izobraževanje odraslih zmanjšuje razlike pri izobraževalnih možnostih in pridobivanju znanja med generacijami in družbenimi skupinami. Izenačevalo naj bi možnosti dostopa in možnosti doseganja enakih rezultatov med različnimi skupinami odraslih. K temu lahko pripomore tudi boljši dostop do svetovalne pomoči, tako pred vključitvijo v izobraževanje kot tudi med izobraževanjem.
2. Izobraževanje odraslih naj bi povečevalo sposobnosti državljanov za dejavno udeležbo pri razvoju družbe. Ta cilj postaja ob izginjanju moči civilne družbe vse pomembnejši, k njegovemu udejanjanju pomembno pripomorejo neformalno izobraževanje odraslih, predvsem skupnostno izobraževanje, medgeneracijsko izobraževanje in tudi sicer vse izobraževanje, ki ni povezano z delom in zaposlitvijo.
3. Vse večji pomen se daje izobraževanju in usposabljanju za delo in poklic. Čeprav je bil ta cilj izobraževanja odraslih zelo pomemben tudi v preteklosti, je zdaj izobraževanje odraslih na povsem nov način postalo ključni politični dejavnik razvoja delovne sile in ekonomskega gibanja v družbi. To in rast števila odraslih, ki se izobražujejo, je pomembno pripomoglo k temu, da je izobraževanje odraslih pridobilo bistveno bolj prepoznavno vlogo v socialnih, ekonomskih in družbenih politikah (Illeris, 2004).
4. Izobraževanje odraslih naj bi zadovoljevalo tudi posameznikove individualne potrebe po znanju, ki so lahko posledica primanj-

kljavev iz začetnega izobraževanja ali pa izvirajo zgolj iz osebnih interesov in vedoželnosti.

Če andragoško svetovalno dejavnost razumemo kot pomemben člen v procesu izobraževanja in učenja odraslih, mora to področje zadovoljevati različne potrebe odraslih in družbe, ki izhajajo iz zgoraj navedenih ciljev. Takšne pomoči odraslim pri izobraževanju ne moremo zoževati le na potrebe dela in zaposlitve, prav tako pa tudi ne zgolj na posameznikove osebne ali širše družbene potrebe. Izobraževanje odraslih je v tem času v politiki visoko favorizirano področje, kar se kaže v poudarjanju njegovega pomena v različnih dokumentih, strategijah in političnih akcijah. Realnost je seveda drugačna, saj se v večini evropskih držav pri izobraževanju odraslih srečujejo s podobnimi problemi, to pa so nezadostno financiranje, ukinjanje podpore raziskovalnim institucijam in prisila, da se ponudniki obnašajo tržno. S tem pri izobraževanju odraslih izgublja moč ravno tisti del, ki je znotraj področja najpomembnejši, to pa je neformalno izobraževanje, skupnostno izobraževanje in posledično dajanje moči posameznikom in skupinam s pomočjo izobraževanja. V evropski politiki postaja – tudi v povezavi z razvojem svetovalne dejavnosti – vse pomembnejši cilj zmanjševati družbeno izključenost prebivalstva, ta cilj naj bi po ocenah nekaterih nadomeščal tradicionalno pozornost levo usmerjenih politikov, namenjeno vprašanjem revščine, neenakosti in neugodnega položaja. V tem smislu lahko družbeno izključenost definiramo kot »proces, ko je nekdo izločen iz družbenih organizacij in skupnosti ter posledično odtujen od pravic in dolžnosti, ki jih te vključujejo« (Watts, 2001: 158). Koncept je sicer večdimenzionalen, v osnovi pa se ukvarja z vprašanji, kako lahko z izobraževanjem vplivamo na socialno integracijo, solidarnost in družbeno kohezivnost v razvitih industrijskih družbah. To so vprašanja, ki danes močno zaposlujejo stroko in so protiutež vplivu neoliberalistične ideologije

Andragoško svetovalno delo deluje kot vmesnik med posameznikom in družbo.

na cilje izobraževanja odraslih, zaradi česar postaja pomembna tudi svetovalna dejavnost za izobraževanje kot pomembnega dela zagotavljanja posameznikove vpetosti v družbo.

Danes so izobraževalne dejavnosti predvsem orodje, ki ga država uporablja za bolj učinkovito zaposlovanje, globalno konkurenčnost in »fleksibilnost« (Illeris, 2004; Olsen, 2006), na ravni potreb posameznika pa so v prednosti tisti, ki izobraževanje sprejemajo kot možnost za lastno napredovanje in razvoj. Gre za konflikt med utilitarizmom, ki ga zagovarja neoliberalizem, in etiko socialne pravičnosti, ki je bila običajna v državi blaginje. Izhodišče v sodobnih državah naj bi bila pravičnost za čim večji delež ljudi, torej za družbo v celoti, ne pa osredinjenost k učinkom za katerokoli skupino posameznikov ali skupino v družbi (Olsen, Codd, O'Neill, 2004).¹ S tega zornega kota bi si morali prizadevati za vzpostavljanje demokratičnih skupnosti, ki se razvijajo z izobraževanjem, v teh skupnostih pa poteka kolektivna akcija in obstaja kolektivna inteligentnost, ki daje moč ljudem in spodbuja reševanje skupnih problemov.

Tudi svetovalne dejavnosti so vpete v politične procese. Delujejo kot vmesnik med posameznikom in družbo, med sebstvom in možnostmi, med pričakovanji in realnostjo. Spodbujajo razporeditev življenjskih priložnosti.

V družbi, kjer te priložnosti niso enakomerno razporejene, lahko andragoške svetovalne dejavnosti delujejo bodisi kot dejavnik povečevanja bodisi kot dejavnik odpravljanja razlik. Kot ugotavlja Watts (1996: 352), mi pa se z njim lahko strinjamo, je bila socialno politična narava svetovalne dejavnosti v strokovni literaturi in v okviru izobraževanja svetovalcev premalo poudarjena. Delno je to posledica razvoja svetovalnih služb v okviru izobraževalnih institucij ali drugih organizacij, delno pa tudi posledica dejstva, da so večino svetovalnih dejavnosti vodili psihologi (še zlasti

to velja za ZDA). Večina svetovalnih teorij – tudi svetovalnega dela za kariero – je bila po naravi psihološko in ne sociološko ali ekonomsko utemeljena. To je še najbolj posledica dejstva, da je v središču svetovalnega procesa posameznik, zaradi tega pa je zmotno zanikan družbeni kontekst poseganja in tudi socialno politična narava svetovalnih dejavnosti, ki so v tem primeru pojmovane kot neproblematične. Večina strokovnjakov, ki piše o svetovalnem delu, ga tako razume v *liberalnem smislu* kot nedirektivni proces, s katerim pomagamo posamezniku izbirati možnosti, ki ne ustrezajo le njegovim zmožnostim, temveč tudi interesom in vrednotam.² Svetovanje je pojmovano predvsem kot proces spodbujanja in ne usmerjenega vplivanja (Watts, 1996: 353).

Sociologi pa svetovalno dejavnost pogosto vidijo kot *konzervativno*, saj po njihovo deluje kot dejavnik družbenega nadzora. Menijo, da gre predvsem za prilagajanje posameznikov ustreznim možnostim, v zadnjem času predvsem potrebam trga delovne sile. Tisti, ki svetovalno dejavnost vidijo kot konzervativno silo, menijo tudi, da je ena njenih ključnih funkcij odvracati učeče se od iskanja »nerealnih« možnosti ter zniževanje njihovih pričakovanj. Svetovalno delo tako zakriva neenakosti v družbi, saj daje lažen videz, kot da so odločitve posledica posameznikove izbire. Kot sociološko nasprotovanje liberalnemu stališču so nekateri strokovnjaki sprejeli *progressivno držo*, ki vidi svetovalno delo kot možnost za »individualne spremembe«. Poudarek je na proaktivnem pristopu, s katerim naj bi predvsem zvišali pričakovanja prikrajšanih posameznikov. To temelji na spodbujanju dejavne vloge posameznika, da bi tako zvišali pričakovanja, izboljšali samopodobo in samozaupanje ter odpravljali ovire v posameznikovem napredovanju. Četrta skupina strokovnjakov pa meni, da mora svetovalno delo zavzeti *radikalno stališče*, kar pomeni, da naj bi spodbujalo družbene spremembe. To prepričanje temelji na predpostavki, da ni mogoče razvijati

	Osredinjenost na družbo	Osredinjenost na posameznika
Sprememba	Radikalni pristop (družbene spremembe)	Progressivni (individualne spremembe)
Ohranjanje stanja	Konzervativni (družbeni nadzor)	Liberalni (nedirektivni)

Vir: Watts, 1996: 355.

interesov neke družbene skupine brez hkratnih sprememb v družbeni strukturi. To se pri svetovalnem delu kaže v obliki bolj splošne vloge zagovornika določenih skupin posameznikov. Svetovalno delo naj bi pripomoglo k razumevanju neenakosti in izkoriščevalske narave sistema zaposlovanja in naj bi imelo torej tudi vlogo dejavnika ozaveščanja (Watts, 1996: 354). Vse štiri pristope bi lahko razporedili po dveh oseh, in sicer, ali je poudarek na posamezniku ali na družbi, in pa glede na to, ali je poudarek na ohranjanju stanja ali na njegovem spreminjanju.

Shema naravnost spodbuja k premisleku, kako utemeljiti razvoj in potek svetovalnih dejavnosti, povezanih z izobraževanjem in učenjem, in po drugi strani k ovrednotenju dosedanjega razvoja dejavnosti v neki državi in podpore, ki jo ima od vladne in regionalne politike ter drugih akterjev njenega razvoja (trga dela, stroke ipd.).

ANDRAGOŠKO SVETOVALNO DELO V SLOVENIJI IN ZAKONSKE OPREDELITVE

V Sloveniji nimamo ustreznih raziskav, na podlagi katerih bi lahko trdili, koliko in kakšno pomoč pri učenju in izobraževanju odrasli v naši državi potrebujejo. V raziskavi na reprezentativnem vzorcu odraslih, ki je bila opravljena leta 1987 (Jelenc, Z., 1989), sta skoraj dve tretjini vprašanih, ki so odgovorili, da se v prihodnosti nameravajo izobraževati, izražali potrebo po pomoči pri svojem izobraževanju. Največ bi jih potrebovalo pomoč pri organiziranju izobraževanja (38 odstotkov), sledijo tisti, ki bi potrebovali pomoč pri učenju (25 odstotkov), in tisti, ki bi jo potrebovali pri iz-

biri programa (17 odstotkov). V drugi slovenski raziskavi o udeležbi odraslih prebivalcev Slovenije v izobraževanju, ki je potekala leta 1998 (Mohorčič Špolar idr., 2001), je polovica vprašanih izjavila, da bi potrebovala pomoč pri izobraževanju in učenju (Jelenc Krašovec, Jelenc, 2003: 16–17). Večinoma prevladuje razmišljanje, da svetovalno pomoč potrebujejo predvsem mladi, in sicer zaradi načrtovanja svoje kariere in poklicne poti; manj pa mnenje, da svetovalno pomoč pri učenju in izobraževanju potrebujejo tudi odrasli, še posebno, če gre za izobraževanje, ki ni izključno povezano z delom in zaposlitvijo. Ugotovitve raziskav tudi niso povsem relevantne, saj se mnogi odrasli niti ne zavedajo, kakšno pomoč bi lahko dobili in kakšen bi bil njen učinek.

S sprejetjem različnih političnih dokumentov se je Slovenija zavezala, da bo izvajala nekatere ukrepe za spodbujanje izobraževanja in usposabljanja odraslih tako za potrebe dela kot za potrebe osebnega razvoja in dejavnega vključevanja v družbo. Prav andragoško svetovalno delo je področje, ki ga skladno s sprejetimi strategijami izobraževanja in učenja skozi vse življenje razumemo kot sredstvo za povečevanje možnosti in zadovoljevanje potreb odraslih po raznolikem izobraževanju.

V Resoluciji o nacionalnem programu izobraževanja odraslih, sprejeti leta 2004 (ReNPIO, 2004), je zapisano, da je razvita svetovalna dejavnost za odrasle pomembna z več zornih kotov, in sicer za motiviranje odraslih za učenje in izobraževanje, za njihov poklicni in karierni razvoj ter za povečevanje vključenosti odraslih v učenje in izobraževanje. Izrecno je navedeno, da naj bi bilo informiranje in svetovanje del vsakega izobraževalnega oz. učnega procesa in da bo pri razvoju svetovalne dejav-

nosti poudarek na vzpostavljanju svetovalnega omrežja institucij, ki delujejo na področju izobraževanja, zaposlovanja in kulture v lokalnih in regionalnih okoljih. To pomeni, da naj se pozornost nameni tako področju dela in zaposlovanja kot tudi posameznikovega osebnega ter družbenega in kulturnega razvoja. Če to podkrepimo še s poudarki o prednostnih področjih, navedenimi v nacionalnem programu izobraževanja odraslih (Drofenik idr., 1999: 330–335), kjer se kot enakovredna področja postavljajo splošno neformalno izobraževanje odraslih (kot prvo prednostno področje), izobraževanje za zviševanje izobrazbene ravni odraslih ter izobraževanje in usposabljanje za razvoj delovne sile, še bolj utemeljimo potrebo po enakovrednem razvijanju tako kariernih kot tudi regionalnih/lokalnih neodvisnih informacijskih in svetovalnih središč. V ReNPIO, ki ga je sprejela vlada, je zapisano, da v Sloveniji težimo k uveljavljanju izobraževanja kot temeljne vrednote in dejavnosti, katere učinki se bodo kazali tudi v strpnosti in razumevanju med ljudmi, bogatitvi tradicije in kulture, delovanju družine in posameznika, spodbujanju različnih skupin prebivalstva k dejavnemu družbenemu delovanju in ne le kot vlaganje v ekonomsko rast in večjo tekmovalnost na domačem in svetovnem trgu (ibid: 335). Pri tem je izredno pomembno tudi delovanje lokalnih skupnosti in še konkretnije sosesk, kjer naj bi se hkrati razvijali ustrezna izobraževalna po-

nudba in andragoška svetovalna dejavnost. Razvoj izobraževalne ponudbe na lokalni ravni je neposredno povezan z razvojem možnosti informacijske in svetovalne dejavnosti za učenje in izobraževanje in njenega omrežja, saj gre za povratno in medsebojno delovanje. V nacionalnem programu je kot ena od dejavnosti, potrebnih za uresničevanje prednostnih ciljev, poudarjen tudi razvoj svetovalnega omrežja, ki naj povezuje ponudnike izobraževanja, trg delovne sile in predstavnike drugih regionalnih služb in javnih zavodov (s področja kmetijstva, kulture, zdravstva ...) (ibid: 341).

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (2003) pa v svojem 67. členu določa le delovanje svetovalne službe v javnem vrtcu oz. šoli, katere dejavnost je namenjena otrokom, učenem, vajencem, dijakom, njihovim staršem in učiteljem, pri opravljanju poklicnega svetovanja pa se povezuje z republiškim zavodom za zaposlovanje. V 97. členu določa zakon tudi zahteve glede izobrazbe šolskih svetovalnih delavcev. Andragoške svetovalne dejavnosti zakon ne omenja in jo torej v celoti prepušča lokalni skupnosti in lokalni zakonodaji, ki pa je pri teh vprašanjih povsem neobvezujoča. V Zakonu o lokalni samoupravi (1993) je v 21. členu namreč zapisano le, da naj bi občina spodbujala vzgojno-izobraževalno dejavnost na svojem območju, v 22. členu pa, da naj ustanavlja službe na področju izobraževanja. K temu je ne zavezuje nič bolj določnega.

Tudi pregled nacionalnih in mednarodnih projektov za informiranje in svetovanje v vseživljenjskem učenju in razvoju kariere, ki so v zadnjih desetih letih potekali v Sloveniji, kaže, da je položaj svetovalne dejavnosti pri izobraževanju odraslih v tem smislu marginalen (s tem področjem se je ukvarjal zgolj en projekt). Večina projektov je bila s področja informiranja in svetovanja za odkrivanje poklicnega cilja (večinoma namenjeno učencem, dijakom in mladostnikom nasploh), pomoči pri vključevanju v izobraževanje in delo (predvsem mladih ljudi, tudi pripadnikov socialno deprivilegiranih skupin, npr. beguncev) ter inovacij s pomočjo informacijsko-komunikacijske tehnologije in analize politik in sistemov v svetovanju, pri čemer je težnja zniževati stroške informiranja in svetovanja s pomočjo informacijske tehnologije (Polak, 2006). To kaže na oddaljevanje od temeljnih načel zagotavljanja kakovostne svetovalne dejavnosti vsem odraslim, ki potrebujejo pomoč pri učenju in izobraževanju.

V sporočilu Evropske komisije z naslovom »Izobraževanje odraslih: za učenje ni nikoli prepozno« (2006) na podlagi podatkov ugotavljajo, da so v izobraževanju odraslih najbolj zapostavljene skupine odrasli z najnižjo stopnjo izobrazbe, starejši ljudje, ljudje s podeželja in invalidi. V sporočilu med drugim povedo, da je to tudi posledica dostopa do dobrih in pravočasnih informacij, pa tudi posledica družbenih in osebnih razmer, katerih vpliv lahko s kakovostnim svetovanjem omilimo. Kot ključni izziv za članice pa navajajo, da je treba poskrbeti za uravnoteženo udeležbo pri izobraževanju odraslih, kar bi dosegli tako, da bi na vse načine motivirali, spodbujali in podprli tiste odrasle, za katere je najmanj verjetno, da se bodo vključevali v izobraževanje. Za to bi bilo treba vzpostaviti lokalna partnerstva in vzvode za odstranjevanje različnih ovir.

ZAKAJ POTREBUJEMO RAZNOLIKO PONUDBO MOŽNOSTI ANDRAGOŠKE SVETOVALNE DEJAVNOSTI?

Andragoška svetovalna dejavnost se kot pomemben člen v izobraževanju odraslih odziva na različne zahteve in potrebe posameznikov, skupin in družbe. Zato andragoško svetovalno delo ni namenjeno le enemu ozkemu cilju ali namembnosti, temveč potencialno obsega in omogoča več zvrsti svetovalne pomoči odraslim pri izobraževanju.

Pri določanju namembnosti moramo upoštevati več dejavnikov (Jelenc Krašovec, Jelenc, 2003: 73):

- 1. različna področja svetovalne pomoči posamezniku, to pa so:**
 - izobraževanje, učenje;
 - delo, poklic in poklicna pot ali poklicna oz. delovna kariera posameznika;
 - osebnost in osebna življenjska pot ali osebna kariera.
- 2. cilje andragoškega svetovalnega dela,**

ki se povezujejo s temeljnim ciljem, to je pomagati posamezniku, da uspešno izpelje svoje izobraževanje ali učenje. Ti cilji obsegajo področja, kot so: motivi in vrednote, zaupanje vase in samopodoba; načini izbiranja možnosti in priložnosti za izobraževanje; določanje in izpeljava strategij za učenje; organiziranje dejavnosti za izpeljavo izobraževanja in učenja; načini in strategije učinkovitega učenja; razvijanje in krepitev sposobnosti za učenje; uveljavitev načinov za ugotavljanje in potrjevanje neformalno in s samostojnim učenjem pridobljenega znanja; možnosti in tehnike samoevalvacije v zvezi z izobraževanjem in učenjem itn.;

- 3. funkcije, ki omogočajo učinkovito doseganje teh ciljev.** Pri andragoškem svetovalnem delu, ki se razvija ločeno od področja dela in zaposlitve, gre za zadovoljevanje drugačnih potreb odraslih po izobraževanju. Andragoško svetovalno delo ima namreč več funkcij: posamezniku pomagati pri spoznavanju sebe/osebnih značilnosti, svojih interesov in sposobnosti, učnih navad in motivacije; seznanjanje s ponudbo izobraževanja; pomoč pri določanju in udeležanju ciljev, povezanih z izobraževanjem ter osebno in poklicno potjo; pomoč pri izpeljavi izobraževanja in učenja ter reševanju problemov, ki se ob tem pojavljajo; odstranjevanje in blažitev različnih ovir, ki se pojavljajo ob izobraževanju ali izobraževalni nameri (situacijske, institucijske in dispozicijske ovire); pomoč pri uporabi učne in izobraževalne tehnologije in razvijanje metod in tehnik učinkovitega učenja; pomoč pri dokazovanju neformalno pridobljenega znanja; spremljanje uspešnosti odraslega pri uresničevanju zastavljenih ciljev.

Te funkcije se uresničujejo tudi glede na to, kakšen je problem, ki ga ima svetovanec pri svojem učenju in/ali izobraževanju. Odrasli lahko potrebujejo pomoč pri vključevanju v izobraževanje, pomoč pri organiziranju izobraževanja ali pa pomoč pri učenju in izpeljavi

V Veliki Britaniji ni enotne sheme razvoja svetovalne dejavnosti glede kariere (*career guidance*), temveč je bil razvoj teh služb odvisen od zgodovinskega razvoja posamezne dežele, sprejemanja različnih dokumentov in aktov, pa tudi večjega ali manjšega vpliva trga dela v posamezni deželi. Razlike med deželami se glede razvoja andragoške svetovalne dejavnosti še poglobljajo (Watts, 2006). V Angliji je poudarek bolj na horizontalni integraciji svetovalnih služb ločeno za mlade in odrasle, medtem ko je v drugih deželah v Veliki Britaniji (npr. na Severnem Irskem in v Walesu) poudarek bolj na vertikalni povezanosti dejavnosti svetovalnih služb, ki delujejo po načelu »različnih starostnih skupin«. Poudariti je treba, da prevladuje razprava o razvoju in vlogi služb za svetovalno delo za razvoj kariere (*career guidance*), medtem ko o pomenu razvoja »neodvisnih« središč za svetovalno delo za odrasle govorijo predvsem na Severnem Irskem, kjer ima ta dejavnost najdaljšo tradicijo.

učenja. Če upoštevamo časovno točko, lahko odrasli potrebujejo pomoč pred vključitvijo v izobraževalni program, med izobraževanjem in ob koncu izobraževanja ali učenja in po njem. Potrebe odraslih po svetovalni pomoči

so torej zelo raznolike, kar pomeni, da so tudi ciljne skupine odraslih, ki bodo tako pomoč potrebovale, različne.

Slovenija je v razvoju informiranja in svetovanja precejšnja novinka, vsaj na področju, ki se ločuje od poklicnega svetovanja oz. svetovanja za kariero. Razvoj andragoškega svetovalnega dela je bil pri nas sicer kar intenziven, vendar pa lahko tako prepričanje vzbudi prevelik optimizem in občutek samozadostnosti. Za osvetlitev teh trditev bomo na kratko predstavili razvoj svetovalne dejavnosti v izbranih evropskih državah.

so torej zelo raznolike, kar pomeni, da so tudi ciljne skupine odraslih, ki bodo tako pomoč potrebovale, različne.

SVETOVALNA DEJAVNOST ZA RAZVOJ KARIERE IN SVETOVALNA DEJAVNOST ZA IZOBRAŽEVANJE – POLIGON NASPROTIJ: PRIMER ANGLIJE, SEVERNE IRSKE IN SLOVENIJE

Na prelomu v 20. stoletje so se v ZDA in Evropi začele pojavljati prve službe za poklicno svetovanje (Brewer, 1942 v Watts, Kidd, 2000: 485). V Evropi se je svetovanje za kariero in

andragoško svetovalno delo najprej razvilo v Veliki Britaniji, kjer tudi danes potekajo najintenzivnejše razprave o razhajanju med politiko in prakso ter o nasprotju med svetovanjem za kariero in svetovanjem za učenje in izobraževanje. Te razprave so tudi sicer v celotnem evropskem prostoru najglasnejše, saj kažejo merjenje moči med politiko na eni strani in stroko na drugi, kjer si slednja prizadeva zagotoviti ustrezne možnosti informiranja in svetovanja vsem odraslim, ki to potrebujejo.

Zanimivo je, da v Angliji ves čas ločujejo med ponudbo svetovanja za mlade in za odrasle; politika svetovanja za razvoj kariere je za mlade in odrasle izrecno ločena. To razliko je najprej zaznamoval odlok o zaposlovanju in usposabljanju iz leta 1973, ki je zahteval, da lokalne izobraževalne oblasti (*Local Educational Authorities – LEAs*) v Angliji in Walesu zagotovijo svetovalno delo za razvoj kariere (*career guidance*) za mlade, hkrati pa je odlok lokalnim oblastem (LEAs) dovoljeval – ni pa tega določal ali financiral –, da kariernе službe zagotovijo svetovalno pomoč tudi za odrasle, kjer to možnosti dopuščajo. Ta dualizem, ki razlikuje med obvezno svetovalno pomočjo za mlade in »dovoljeno« za odrasle, je v Angliji obstajal že ves čas in obstaja še danes. Mulvey (2006: 14) ter Watts in Kidd (2000: 485) to ocenjujejo kot dvojnost, še eno napačno potezo, ki je stalnica v izobraževalni politiki v Angliji.

Prve službe za poklicno svetovanje so se v ZDA in Evropi pojavile na začetku 20. stol.

Svetovalno delo za razvoj kariere odraslih se je – zato ker za njegovo delovanje ni bilo odloka – razvijalo postopno, s finančnimi sredstvi za različne ciljne skupine namesto s celostnim financiranjem, ki bi zagotovilo ustrezno ponudbo za vse odrasle. V času vladavine »nove desnice« je bila jasno izražena težnja »discipline trga« (Watts, 1991: 233), katere bistvo je predvsem učinkovitost in merljivost. Viri za svetovalno dejavnost za odrasle so bili vedno kratkoročni in odvisni od potreb delodajalcev ali vlade. Mulvey ugotavlja, da sta zaradi pomanjkanja nacionalne politike ter razdrobljenega in negotovega financiranja struktura in omrežje svetovalnih dejavnosti šibka; to vpliva na moralo svetovalcev, ki delajo z odraslimi, svetovalci pa tudi opažajo vsesplošno pomanjkanje zavedanja o pomenu andragoškega svetovalnega dela, vključno s splošno razširjeno napačno predstavo, da je svetovalno delo pomembno le za mlade ljudi (Mulvey, 2006: 25). Svetovalno delo v Angliji je torej paleta nasprotij. Prvo je nasprotje med mladimi in odraslimi; drugo pa je vprašanje, ali posameznik sodi v izbrano ciljno skupino, ki je trenutno zanimiva (velja tako za mlade kot odrasle). Tretje nasprotje zadeva inkluzijo – gre za nasprotje med tistimi, ki se ne vključujejo v izobraževanje, niso zaposleni in se ne usposablajo (ne glede na leta), in tistimi, ki se izobražujejo, so zaposleni in se usposablajo, vendar pa kljub temu njihovih potreb po svetovalnem delu morda ne poznamo. In končno, gre za nasprotje med politiki in strokovnjaki (praktiki, raziskovalci) – prvi imajo moč, drugi odgovornost. Strokovnjaki v Angliji so mnenja, da bi moralo biti svetovalno delo bolj celostna dejavnost in povezano področje, saj bo le tako učinkovito.

Na *Severnem Irskem*, ki velja na področju razvoja izobraževanja odraslih, pa tudi svetovalnih dejavnosti za odrasle, za primer dobre prakse, se je prva formalna služba za poklicno svetovanje vzpostavila že leta 1948 (McCarty, Millar, 2006), namenjena pa je bila mladim, ki

so končali šolanje. Kasneje so se te službe zaradi različnih vplivov reorganizirale in se preimenovala v karierne centre (*career centres*). Vzporedno se je razvijalo tudi andragoško svetovalno delo za odrasle (*Educational Guidance Service for Adults – EGSA*), ki je leta 1967 nastalo kot eksperimentalni pilotni projekt. Sprva je bilo namenjeno poklicnemu svetovanju za odrasle (*Adult Vocational Guidance Service*), pravzaprav je bila to prva storitev v Veliki Britaniji, ki je zagotavljala neodvisno nasvetovanje in svetovanje odraslim. Ker se je izkazalo, da mnogo odraslih bolj kot poklicno svetovanje potrebuje svetovanje za izobraževanje in učenje, so se središča preimenovala v Svetovalna središča za izobraževanje odraslih (EGSA). V opredelitvi svojega poslanstva so izrecno zapisali, da želijo pomagati odraslim, ki si zaradi različnih razlogov niso mogli pridobiti ustrezne izobrazbe (McCarty, Millar, 2006: 82). Danes so EGSA neodvisna neprofitna organizacija, ki deluje v prostovoljskem sektorju. Financira jih tako Oddelek za zaposlovanje in učenje (*Department of Employment and Learning*) kot tudi Oddelek za izobraževanje na Severnem Irskem (*Department of Education North Ireland*), pomagajo pa si tudi s sredstvi Evropske unije. V zadnjem času se je služba močno razvila, kar ji omogoča tudi sprejetje strategije vseživljenjskosti učenja, tako da zdaj omrežje povezuje različne ponudnike izobraževanja, delodajalce in skupnostne organizacije. Deluje na različnih mestih, npr. v skupnostnih centrih, kolidžih in knjižnicah. Zaradi tega EGSA lažje uresničuje svoje poslanstvo in cilj doseči tiste odrasle, ki sicer ne bi poiskali svetovalne pomoči. EGSA tudi spodbujajo druge organizacije, da razvijajo svojo lastno svetovalno dejavnost; tako se je razvilo brezplačno telefonsko nasvetovanje *Learndirect*, ki pa je zaradi ustavitve financiranja (leta 2005) po petih letih prenehalo delovati. Vzporedno z EGSA se pojavljajo tudi druge oblike pomoči, npr. v okviru univerz, institucij za izobraževanje odraslih in

sindikalnih organizacij (*Workers' Educational Association – WEA*). Tudi na Irskem ocenjujejo, da je največja pomanjkljivost trenutne ponudbe svetovalne pomoči pomanjkanje celostne politike svetovalnega dela in strategije razvoja dejavnosti.

Irska je leta 2000 sprejela belo knjigo o izobraževanju odraslih (*Learning for life ...*, 2000), kjer je potreba po svetovalni pomoči jasno postavljena v ospredje in podrobno utemeljena kot ena

Svetovanje za razvoj kariere je namenjeno brezposelnim mladim in odraslim, ki se izobražujejo za potrebe dela.

ključnih podpornih dejavnosti odraslim, ki bi se želeli nadalje izobraževati. Poleg informiranja in svetovanja odraslim, povezanega z zaposlovanjem in delom, izrecno omenjajo tudi potrebo po informiranju in poglobljenem andragoškem svetovalnem delu za odrasle, ki potrebujejo pomoč tako na osebnem kot izobraževalnem področju ter na področju kariere, s poudarkom

na skupinah odraslih, ki imajo pri izobraževanju obrobni položaj. Tako naj bi središča zagotavljala osebno, izobraževalno in karierno svetovalno delo pred začetkom izobraževanja, med izobraževanjem in pred zaključkom izobraževanja. Sledijo načelom osredinjenosti k svetovancu, zaupnosti, nepristranskosti, enakih možnosti, dostopnosti, preglednosti in dajanja moči.

Velik interes za informiranje in svetovanje za razvoj kariere (*career guidance*)³ izraža tudi Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj (OECD), ki je izdala poročilo *Career guidance and public policy: Bridging the gap* (2004). V publikaciji je velik poudarek na informiranju in svetovanju za razvoj kariere (mladim in brezposelnim), kar potrjuje zavezanost OECD skrbi za krepitev trga delovne sile in kapitala, vendar pa hkrati ugotavljajo, da je zapostavljeno področje informiranja in svetovanja za zaposlene in tiste, ki niso dejavni na trgu dela. Že iz definicije pojma *career guidance* je jasno razvidno, da gre predvsem za pomoč mladim in tistim odraslim, ki se bodo

zaradi potreb dela morda izobraževali. Ciljna skupina so predvsem brezposelni odrasli. Problem je pomanjkanje nepristranskih, neodvisnih agencij/središč za svetovalno dejavnost, ki ne bi delovale v okviru nobene interesne skupine (delodajalci, izobraževalne institucije). Zdajšnje možnosti informiranja in svetovanja, ki obstajajo pri agencijah ali zavodih za zaposlovanje, pokrivajo le del potreb po andragoški svetovalni dejavnosti, zato bi potrebovali hkrati tudi svetovalne storitve, ki bi zadovoljevale osebne potrebe posameznikov po izobraževanju. Takšno svetovalno dejavnost naj bi izvajale regijske službe ali službe v lokalni skupnosti. Kratka analiza kaže, da je svetovalna dejavnost, povezana z izobraževanjem, pretežno pod vplivom trga delovne sile, ki uravnava tudi izobraževalno politiko v evropskih državah nasploh. Videti je, da je pojmovanje izobraževanja kot skupnostne in obče človeške dobrine tačas nerealno in zapostavljeno, kar se izraža tudi v razvoju infrastrukturnih dejavnosti, kot je andragoško svetovalno delo.

Če se osredinimo na bolj organizirani obliki pomoči v Sloveniji, torej na svetovalno delo za razvoj kariere in na andragoško svetovalno delo, ki poteka v svetovalnih središčih ISIO, lahko ugotovimo, da je med obema oblikama svetovalne pomoči za odrasle pomembna razlika. Prva je namenjena skoraj izključno usposabljanju in izobraževanju za delo in zaposlitev, vključno s predstavitvijo poklicev in programov, odkrivanjem interesov, premagovanjem ovir in motiviranjem ob iskanju zaposlitve ter razvoju konkretnih spretnosti za vstop na trg delovne sile. Svetovalne dejavnosti za razvoj kariere (*karierna orientacija*), ki se izvajajo v Zavodu RS za zaposlovanje in CIPS, so namenjene predvsem mladini in brezposelnim odraslim osebam. Model je kombinacija svetovanja in vodenja za načrtovanje poklicne poti in kariere za brezposelne, pa tudi za zaposlene v podjetjih. Takšno svetovalno delo lahko v Sloveniji izvajata tudi gospodarska in obrtna zbornica, Center RS za poklicno izobraževanje ter za-

Stanje svetovalne dejavnosti v *Sloveniji* je večini strokovnjakov s področja izobraževanja odraslih dobro znano. Možnosti, ki jih imajo na voljo odrasli v Sloveniji, ko potrebujejo pomoč pri učenju in izobraževanju, so sorazmerno dobro razvite. Podobno kot v večini evropskih držav se dejavnost razvija tudi v Sloveniji; najbolj je razvita svetovalna dejavnost za delo in zaposlitev. Pri Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje in pri centrih za informiranje in poklicno svetovanje (CIPS) poteka svetovalno delo za razvoj kariere (ali, kot jo imenujejo, *karierna orientacija*),⁴ od leta 2000 pa se razvija tudi omrežje središč za informativno in svetovalno dejavnost za vse odrasle v lokalnem okolju (projekt ISIO).⁵ Poleg teh dveh sistematično razvitih in razvejanih ter s strani države (so)financiranih in nadzorovanih oblik pomoči lahko odrasli dobijo informacije in nasvete glede vpisnih možnosti, nadaljevanja izobraževanja in organizacije izobraževanja tudi v izobraževalnih institucijah, kjer se izobražujejo ali se nameravajo izobraževati. Sem sodijo različne institucije za izobraževanje odraslih in druge ustanove, ki občasno ali stalno – poleg svoje temeljne dejavnosti – izvajajo tudi izobraževanje odraslih (npr. različne zasebne izobraževalne organizacije, univerze, srednje šole, društva, zdravstvene organizacije, kulturne organizacije, zavodi in domovi ipd.). Seveda pa je to svetovalno delo večinoma namenjeno odraslim, ki se vključujejo v programe teh institucij, in predvsem temu, da bi v teh programih tudi ostali. V tej skupini pa ni večine tistih odraslih, ki bi izobraževanje najbolj potrebovali in za katere sodimo, da potrebujejo drugačne oblike pomoči pri učenju in izobraževanju.

sebna podjetja (Šlibar, 2006). Nacionalni CIPS (NCIPS), katerega naloga je strokovni razvoj in povezovanje dejavnosti CIPS po Sloveniji, je član evropske mreže EUROGUIDANCE, ki jo financira Evropska komisija. V Sloveniji tačas deluje omrežje 25 CIPS, v sedmih krajih v Sloveniji pa delujejo le CIPS-ovi informativni kotički (informacije dostopne na <http://www.ess.gov.si/slo/Ncips/ncips.htm>). CIPS torej delujejo v vseh območnih službah Zavoda RS za zaposlovanje.

Druga oblika pomoči odraslim pri učenju in izobraževanju, ki poteka v ljudskih univerzah, pa ima mnogo širše cilje in je bližje tistemu, kar v tem prispevku opredeljujemo kot »neodvisno« andragoško svetovalno dejavnost. Ker nas v prispevku ta bolj zanima, bomo podrobneje predstavili nekaj podatkov.

Svetovalna središča za izobraževanje odraslih ISIO so namenjena in enako dostopna vsem odraslim v lokalnem okolju, kjer deluje svetovalno središče, še posebno pa tistim skupinam odraslih, ki se redkeje udeležujejo izobraževanja – manj izobraženim, tistim, ki imajo težji dostop in so v slabšem položaju (Dobrovoljc, Vilič Klenovšek, 2006). V letih od 2001 do 2005 je nastalo omrežje 14 svetovalnih središč (po eno v vsakem šolskem okrožju), ki delujejo pri

ljudskih univerzah. Ljudske univerze so bile kot nosilke izbrane racionalno, saj po postavljenih merilih najbolj zagotavljajo ustrezno kakovost dela v središčih (ob čim nižjih stroških); še vedno pa imamo pomislek, da lahko – kljub prizadevanjem, da delujejo čim bolj objektivno – favorizirajo možnosti izobraževanja v ustanovi, kjer deluje središče. Idealno bi bilo, če taka domnevno »neodvisna« središča ne bi delovala v okviru izobraževalnih institucij, saj bi se tako izognili zgoraj navedeni nevarnosti.

Svetovalna središča za izobraževanje odraslih ISIO poskušajo zagotavljati brezplačno, kakovostno, strokovno in celostno informiranje in svetovanje odraslim, pri tem pa tudi povezovati čim več ponudnikov izobraževalnih in svetovalnih storitev za odrasle v lokalnem okolju (Dobrovoljc, Vilič Klenovšek, 2006). Zadnji podatki o delovanju središč iz leta 2007/08 kažejo, da je bilo v tem letu opravljenih skoraj 18 tisoč individualnih storitev, od katerih je bila skoraj polovica namenjenih svetovanju (43 odstotkov), nekaj manj informiranju (36 odstotkov) in še manj nasvetovanju (21 odstotkov). Največ informiranja in svetovanja (66 odstotkov) je

ISIO skuša zagotavljati brezplačno, kakovostno in celostno svetovanje odraslim.

potekalo pred vključitvijo v izobraževanje, četrtnina pa med izobraževanjem. Storitve so bile povečini namenjene informiranju in svetovanju za zvišanje izobrazbene ravni, izobraževanju in usposabljanju za delo, prosti čas in osebni razvoj, v zvezi s tem pa so še posebno prevladovala vprašanja o financiranju, izobraževalnih možnostih ter pomoč ob učnih in drugih težavah (Podatki o delovanju mreže ..., 2008). V tem letu so v središča prihajali predvsem mlajši svetovanci (46 odstotkov jih je bilo starih do 30 let, 24 odstotkov jih je bilo starih med 30 in 40, preostali so bili starejši), najpogosteje so bili zaposleni (takih je bilo 47 odstotkov), brezposelnih pa 26 odstotkov, po izobrazbi pa so imeli večinoma srednjo šolo ali manj (po 25 odstotkov jih je imelo osnovno šolo, poklicno šolo ali štiriletno srednjo šolo). Iz podatkov vidimo, da je ciljna skupina odraslih, ki prihajajo v svetovalna središča za izobraževanje odraslih, raznolika, kljub vsemu pa prevladujejo slabše izobraženi mlajši odrasli, ki prihajajo v središče pred vključitvijo v izobraževanje in jih zanima formalno izobraževanje odraslih in neformalno izobraževanje, povezano z delom.

Analiza strukture svetovancev in dejavnosti pokaže, da bo treba še več pozornosti nameniti pridobivanju manj dejavnih ciljnih skupin odraslih (npr. starejših odraslih, ki so tudi tu v manjšini, priseljencev, etničnih manjšin, manj izobraženih prebivalcev podeželja, določenih skupin zaposlenih idr.). Čeprav je nastanek in razvoj svetovalnih središč za izobraževanje odraslih ISIO izredno dobra možnost, ki daje protiutež svetovalnemu delu za razvoj kariere (*karierni orientaciji*), ki poteka v zavodih za zaposlovanje, pa bi bila potrebna še izdatnejša skrb države za njihov razvoj. To je gotovo tudi posledica tega, da so svetovalna središča locirana pri ljudskih univerzah, ki so sicer res lokalna središča za izobraževanje odraslih, vendar pa tudi na ljudsko univerzo prihajajo predvsem bolj dejavni odrasli. Projekt temelji na partnerskem sodelovanju in lokalnem omrežju, ki povezuje različne institu-

cije, pomembne za izobraževanje odraslih, in tako omogoča odraslim dostop do informacijskih in svetovalnih storitev tudi z drugih lokacij.⁶ Izredno pomembno je, da se informacijska dejavnost razvija tudi drugje v lokalni skupnosti, npr. tam, kjer sicer izobraževanje ne poteka. To je vključeno v načrte, s katerimi želijo v ISIO povečati dostop do svetovanja in posledično tudi do izobraževanja za ranljive skupine odraslih. To se že zdaj deloma izvaja s pomočjo dislociranih enot, ki občasno ponujajo možnosti informiranja in svetovanja, npr. v knjižnicah, pomembne pa so tudi točke vseživljenjskega učenja, kjer se tudi lahko izvaja informiranje in nasvetovanje. Še vedno pa ostaja problem financiranja zadostnega števila strokovnih delavcev, da bi delo v svetovalnih središčih ustrezno potekalo.

PREMISLEK O NADALJNJEM RAZVOJU

Pregled razvoja in ponudbe andragoškega svetovalnega dela v dveh evropskih deželah in Sloveniji kaže, da je državna podpora namenjena prvenstveno področju informiranja in svetovanja za delo in poklic. Različne razvojne službe v Sloveniji, ki se ukvarjajo s tem področjem (predvsem Zavod za zaposlovanje in pri njem NCIPS ter Andragoški center RS), se strinjajo, da bo v prihodnje potrebno nadaljnje povezovanje različnih vrst pomoči odraslim pri izobraževanju in učenju. Pri utemeljevanju potrebnosti razvoja raznolike svetovalne dejavnosti za odrasle pri izobraževanju izhajamo iz dejstva, da so odrasli nehomogena skupina, ki se razlikuje npr. po starosti, družbenih vlogah, izobrazbenem, poklicnem in premoženjskem položaju ter drugih značilnostih, zaradi česar so pestre tudi njihove potrebe po učenju in izobraževanju. Skladno s cilji in zahtevami različnih skupin odraslih je treba ponuditi tudi raznovrstne oblike pomoči, ki jih odrasli lahko dobijo na več mestih. Za izhodišče razmisleka o prihodnjem razvoju svetovalne dejavnosti v Sloveniji lahko

Vzporedno naj bi se razvijalo tudi t. i. *neodvisno svetovalno delo*, ki sodi v dejavnosti prsto-voljskega sektorja in lokalnih skupnosti. Takšno svetovalno delo naj se financira iz sredstev lokalnega proračuna (občine), tudi iz sredstev za usposabljanje v podjetjih ali s sredstvi različnih drugih lokalnih organizacij. Ta svetovalna dejavnost zadovoljuje različne zahteve učečih se, podpira različna omrežja in se povezuje z njimi. Namenjena je učečim se odraslim vseh starosti, še posebno pa izobrazbeno zapostavljenim; aktivno razvija vse zvrsti andragoškega svetovalnega dela. Neodvisno svetovalno delo je pogosto na obrobju skrbi uradnih sistemov izobraževanja in usposabljanja in se lahko izvaja skupaj z drugimi vrstami nasvetovanja pri izobraževanju; ogrožajo ga politične spremembe in pomanjkanje finančnih sredstev ter nestalno financiranje.

vzamemo tudi model, ki ga ponuja V. Ravis (1992); gre za tri pojavne oblike razvoja svetovalne dejavnosti, ki vsaka zase zadovoljuje različne potrebe odraslih po svetovalni pomoči: svetovalno delo kot pomoč pri zaposlovanju, svetovalno delo kot pomoč pri izobraževanju in neodvisno svetovalno delo za učenje.

Pri *svetovalnem delu*, ki je namenjeno *zaposlovanju*, so v ospredju ekonomski cilji; ta svetovalna dejavnost se, če gre za zaposlene, lahko financira tudi s prispevki svetovancev. To obliko izvajajo službe za razvoj kariere, zasebniki in druge ustanove. Bolj se podpirajo gospodarsko dejavni posamezniki kot skupine; manj je povezovanja z drugimi ponudniki svetovalnih dejavnosti.

Glede na razvoj svetovalnega dela za razvoj kariere v Sloveniji, ki ima nekaj več državne podpore v primerjavi z razvojem svetovalnih središč za izobraževanje odraslih ISIO, lahko ugotovimo, da je to v slovenski politiki prioriteto področje. Tako je tudi v Evropi, osredinja pa se predvsem na mlade, deloma pa tudi na brezposelne odrasle. Prioritete so posledica vpliva neoliberalne politike, ki v ospredje postavlja pomen vseživljenjskega izobraževanja za večjo konkurenčnost delovne sile, njeno prožnost in prilagodljivost.

Svetovalno delo kot pomoč pri izobraževanju vodijo izobraževalne institucije za svoje potrebe, izvajajo pa ga zaposleni na institucijah. Prednost imajo udeleženci in bodoči udeleženci izobraževalnih programov, pomembni pa so njihovi dosežki. Za to obliko je manj

pomembno razvijanje omrežja, manj pomoči se zagotavlja skupinam. Dosežki svetovalnega dela se ocenjujejo in so podvrženi trženju, kar vodi k izgubi nepristranskosti.

V Sloveniji takšno svetovalno dejavnost izvajajo različne izobraževalne institucije za lastne potrebe. Raziskava, ki so jo na Andragoškem centru RS opravili leta 1998 (Vilič Klenovšek, 1999), je pokazala, da tako informiranje in svetovanje v Sloveniji izvajajo npr. srednje šole, ki imajo enoto za izobraževanje odraslih, pa tudi zasebne izobraževalne organizacije. Kot ugotavlja tudi Ravis, je za to svetovalno delo značilno, da je »tržno« naravnano, da torej izvaja predvsem tisto informiranje in nasvetovanje, ki bo pripomoglo k boljšemu vpisu v njihove izobraževalne programe in uspešnemu dokončanju začetega izobraževanja.

Za ustrezen razvoj neodvisnega andragoškega svetovalnega dela bo treba povečati kohezivnost skupnosti in podpirati razvoj različnih skupnostnih dejavnosti. Ugotovimo namreč lahko, da koncepta družbene vključenosti ne moremo ureničevati zgolj z izobraževanjem, namenjenim delu in zaposlitvi, saj s tem iz procesa izločimo mnoge skupine odraslih. Za povečevanje družbene vključenosti obrobni skupin odraslih pa je nujen razvoj svetovalne dejavnosti čim bližje kraju, kjer ti odrasli živijo in delujejo.

Zgoraj opisani model je V. Ravis zasnovala že pred časom, vendar ob pregledu sedanjih možnosti v različnih evropskih državah lahko ugotovimo, da je neodvisno svetovalno delo za učenje še vedno nerazvito in zapostavljeno.

Hkrati pa je to tisti del svetovalnih dejavnosti za odrasle, ki bi si v družbi, ki se bojuje proti neenakosti in nepravilnosti, zaslužil še posebno pozornost stroke in javnosti. S tem bi se tudi nekoliko približali vsem obljubam in napovedim, ki jih lahko preberemo v najrazličnejših nacionalnih in evropskih političnih dokumentih in strategijah.

- 1 Ta pogled je danes izrazit tudi pri razvoju svetovalne dejavnosti, kjer so tačas prioriteta skupina mladi, ki jim grozi družbena izključenost.
- 2 Na ta pristop so močno vplivali modeli nedirektivnega svetovanja, ki jih je razvijal Carl Rogers.
- 3 Pojem »career guidance« opredeljuje dejavnost, ki ljudem vseh starosti in v različnih obdobjih življenja zagotavlja pomoč pri odločanju glede izobraževanja, usposabljanja in poklica ter načrtovanja kariere. Na podlagi teh dejavnosti laže razumejo povezanost trga delovne sile in izobraževalnih sistemov ter razmišljajo o svojih možnostih. Sodobno svetovalno delo za kariero poskuša posameznika naučiti, kako načrtovati in izvajati odločitve glede svojega dela in učenja (*Career guidance and ...*, 2004: 19).
- 4 Ta izraz se zdaj v okviru zavodov za zaposlovanje in CIPS uporablja kot ključni za opredeljevanje svetovanja za razvoj kariere in nadomešča prejšnje izraze, kot npr. »poklicno svetovanje«, »karierno svetovanje«, »poklicno usmerjanje« in drugih. Nekateri avtorji, predvsem S. Niklanovič, poskušajo ta pojem uveljaviti kot krovni za vse oblike informiranja in svetovanja, povezane z učenjem in izobraževanjem, s čimer se avtorica tega prispevka ne strinja. Ta terminologija je problematična tudi zato, ker se z njenim uveljavljanjem ustvarja prepricanje, da se človek uči in izobražuje izključno zaradi kariere. Seveda so se pojmovanja o karieri v zadnjih desetletjih spremenila in lahko danes kariero razumemo kot delovno in življenjsko kariero, ki vključuje tako horizontalne kot vertikalne premike, kljub vsemu pa – kot kažejo tudi različni projekti, ki naj bi spodbujali svetovanje za razvoj kariere – gre večinoma za dejavnosti, povezane s trgom dela.
- 5 Nosilec projekta je Andragoški center Republike Slovenije, središča pa financira ministrstvo za šolstvo in šport, deloma pa se financirajo tudi iz sredstev Evropskega socialnega sklada.
- 6 Po podatkih imajo svetovalna središča v letu 2008 že več kot sto strateških in več kot 170 strokovnih partnerjev (*Podatki o delovanju mreže ...*, 2008).

VIRI

- Clark, M., Talbot, J. (2006). »Career guidance in Wales: retrospect and prospect«. *British Journal of Guidance & Counselling*, 34, 1, February: 55–71.
- Dobrovoljc, A., Vilič Klenovšek, T. (2006). »Svetovalna središča za izobraževanje odraslih«. V Vilič Klenovšek, T. (ur.), *Informiranje in svetovanje za vseživljenjsko učenje in razvoj kariere v Sloveniji. Stanje in perspektive*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije: 29–30.
- Drofenik, O. idr. (1998–1999). *Nacionalni program izobraževanja odraslih: strokovne podlage*. Ljubljana: Andragoški center R Slovenije.
- Howieson, C., Semple, S. (2006). »Career guidance in Scotland: retrospect and prospect«. *British Journal of Guidance & Counselling*, 34, 1, February: 31–53.
- Illeris, K. (2004). *Adult education and adult learning*. Malabar: Krieger Publishing Company.
- Jelenc, Z. (1989). *Odrasli prebivalci Slovenije v izobraževanju*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Jelenc Krašovec, S., Jelenc, Z. (2003). *Andragoško svetovalno delo*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- McCarty, M., Millar, R. (2006). »Career guidance in Northern Ireland: retrospect and prospect«. *British Journal of Guidance & Counselling*, 34, 1, February: 73–91.
- McCarthy, M., Millar, R. (2006). »Career guidance in Northern Ireland: retrospect and prospect«. *British Journal of Guidance & Counselling*, 34, 1: 73–91.
- Mohorčič Špolar, V. idr. (2001). *Udeležba prebivalcev Slovenije v izobraževanju odraslih*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Mulvey, M. R. (2006). »Career guidance in England: retrospect and prospect«. *British Journal of Guidance & Counselling*, 34, 1, February: 13–30.
- Olsen, M. (2006). »Understanding the mechanisms of neoliberal control: lifelong learning, flexibility and knowledge capitalism«. *International Journal of Lifelong Education*, 25, 3 (May–June): 213–230.
- Olsen, M., Codd, J., in O'Neill, A. M. (2004). *Education Policy: Globalization, Citizenship and Democracy*. London: Sage Publication.
- Podatki o delovanju mreže 14 svetovalnih središč za izobraževanje odraslih v šolskem letu 2007/2008*. Interno gradivo Andragoškega centra RS, november 2008.
- Polak, M. (2006). »Nacionalni in mednarodni projekti za informiranje in svetovanje v vseživljenjskem učenju in razvoju kariere v Sloveniji v letih 1995–2005«. V Vilič Klenovšek, T. (ur.), *Informiranje in svetovanje za vseži-*

vljenjsko učenje in razvoj kariere v Sloveniji. Stanje in perspektive. Ljubljana: Andragoški center Slovenije: 34.

Rivis, V. (1992). *Guidance for Adult Learners: The new challenges. Towards a national strategy*. Udace. Neobjavljeno gradivo.

Šlibar, Z. (2006). »Karierna orientacija v okviru Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje in centrov za informiranje in poklicno svetovanje«. V Vilič Klenovšek, T. (ur.), *Informiranje in svetovanje za vseživljenjsko učenje in razvoj kariere v Sloveniji. Stanje in perspektive*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije: 18–21.

Watts, A. G. (1991). »The impact of the 'new right': policy challenges confronting careers guidance in England and Wales«. *British Journal of Guidance and Counselling*, 19(3): 230–245.

Vilič Klenovšek, T. (1999). »Vloga svetovalnega dela v izobraževanju odraslih za večjo povezanost in učinkovitost«. *Vzgoja in izobraževanje*, XXX, 3: 37–43.

Watts, A. G. (1996). »Socio-political ideologies in guidance«. V: Watts, A. G., Law, B., Killeen, J., Kidd, J. M., Hawthorn, R. *Rethinking careers education and guidance. Theory, Policy, Practice*. London, New York: Routledge: 351–365.

Watts, A. G. (2001). »Career guidance and social exclusion: a cautionary tale«. *British Journal of Guidance & Counselling*, 29, 2: 157–176.

Watts A. G. (2006). »Develotion and diversification: career guidance in the home countries«. *British Journal of Guidance and Counselling*, 34, 1: 1–12.

Watts A. G., Kidd, J. M. (2000). »Guidance in the United Kingdom: past, present and future«. *British Journal of Guidance & Counselling*, 28, 4: 485–502.

INTERNETNI VIRI

Career Guidance and Public Policy: Bridging the Gap. OECD, 2004. Dostopno na: <http://www.oecd.org/dataoecd/33/45/34050171.pdf> (22. 12. 2008).

Learning for life: White Paper on Adult Education. Dublin, 2000. Dostopno na: http://www.education.ie/servlet/blobServlet/fe_adulted_wp.pdf (20. 12. 2008).

Nacionalni center za informiranje in poklicno svetovanje. Dostopno na: <http://www.ess.gov.si/slo/Ncips/ncips.htm> (22. 12. 2008).

Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji do leta 2010 (ReNPiO) (2004). Uradni list RS, št. 70/2004. Dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200470&stevilka=3149> (15. 12. 2008).

Zakon o lokalni samoupravi (ZLS) (1993). Ur. l. RS, št. 72/1993. Dostopno na: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r07/predpis_ZAKO307.html (19. 12. 2008).

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (uradno prečiščeno besedilo) (ZOFVI-UPB3) Ur. l. RS, št. 115/2003. Dostopno na: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=2003115&stevilka=5027> (10. 12. 2008).